

МЎГУЛИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ДАВЛАТ ТАШРИФИ БИЛАН ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИГА КЕЛАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг тақлифига биноан Мўгулистон Президенти Ухнаагийн Хурэлсух 23-26 июнь кунлари давлат ташрифи билан мамлакатимизда бўлади.

Олий мартабали меҳмон ташрифининг дастурига мувоғиғ, Тошкент шахрида олий даражадаги музокаралар ўтказилиши кўзда тутилган. Ўзбекистон — Мўгулистон дўстлик ва кўп қиррал ҳамкорлик муносабатларини янада кенгайтириш ва mustaҳкамлаш масалалари кўриб чиқлади.

Хусусан, кун тартибидан конструктив сиёсий мулокот ве парламентларо алоқаларни ривожлантириши, иккни томонлама товар айрбошлаш ҳажмини ошириш, тог-кон саноати, қишлоқ хўжалиги, чор-

вачилик, енгил саноат, соғлини сақлаш, транспорт, логистика ва бошқа ўйналишларда кооперация лойӣҳаларини амалга ошириш режалари ўрин олган. Шунингдек, маданий-гуманинтар ва туризм алоқаларини фаоллаштиришга қартилган юм羞ча чора-тадбирлар муҳокама килиниди. Ҳалларо масалалар юзасидан фикр алмашиборади.

Саммит якунлари бўйича хукуматларо ва идораларо ҳужжатлар тўпламини қабул қилиш кўзда тутилган.

ЎЗА

Ҳамкорлик истиқболлари

Ўзбекистон — Мўгулистон:

ИККИ ТОМОНЛАМА АЛОҚАЛАР ЮҚСАК БОСҚИЧГА ОЛИБ ЧИҚИЛАДИ

Президент Шавкат Мирзиёевнинг тақлифига биноан Мўгулистон Президенти Ухнаагийн Хурэлсух 23-26 июнь кунлари давлат ташрифи билан Ўзбекистонда бўлади.

Мўгулистон Ўзбекистон мустақилларини 1991 йил 19 декабрда тан олган. Мамлакатларимиз ўртасидаги дипломатик муносабатлар 1992 йил 25 январда ўрнатилган.

Мўгулистон Президентлари 2010, 2016 ва 2022 йилларда Шанҳай ҳамкорлик ташкилотининг Тошкент Самарқанд самитларида кузатувчи давлат раҳбарлари сифатида иштирок этиш учун Ўзбекистонга ташриф буюрган.

Халқаримиз ўртасидаги муносабатлар, тарихчilar фикрига кўра, қадинг давларларга бориб тақлалиди. Жумъадан, Турк хоқонлиги бўлаш этилти. Бу галиг олий даражадаги Ўзбекистон — Мўгулистон саммити сўнгги уч ийдагат учинчиси хисобланади. Давлат раҳбарлари 2022 йилда Самарқандада, 2023 йилда esa Дубай шахрида самарали музокаралар ўтказсанган ёди.

Янги Ўзбекистоннинг кўнши давлатлар билан ҳамкорликни мустаҳкамлаш, ташриф буюрган.

► Давоми 2-бетда

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН МУҲАНДИСЛАРИ

ИЛМ-ФАН ВА ИШЛАБ ЧИҶАРИШ ДРАЙВЕРИГА АЙЛАНИШИ ЗАРУР

Дунё илм-фани ривожланишининг янги босқичларига қадам кўяётган, таъбири жоиз бўйса, сунъий идрок ҳаётимизнинг барча жабҳасига фаол кириб келаётган айни паллада агар давлат мақомини бўйинга олиб яшаш тараққиётга интиладиган мамлакатга мунособиҳ ҳолат эмас. Мана шу ҳаётий заруратни ўз вақтида англаб, қадрлар тайёрлаш ўзинани замонавий талабларга йўналтирулмаган давлат ҳам, олий таълим тизими ҳам, жамият ҳам муқаррар ютқазади.

Президентимиз раислигига муҳандислик соҳаларида қадрлар тайёрлаш ва олий таълим муассасалари фаoliyati янада тақомиллаштириш масалалари юзасидан ўтказилган видеоселектор йигилиши барча мутасаддилар, олий таълим муассасалари ректорлари, илм-фан ҳамда ишлаб чиқарни вакиллари учун тарихий учрашув бўйди.

Давлатимиз раҳбари 2022 йил 20 деқабрдаги Олий Мажлиси ҳамда ҳалқа-

Муносабат

Мизга Мурожаётномасида киме саноати, электротехника, транспорт ва энергетика соҳаларида нуфузли ҳалқаро ташкилотлар билан бирга, алҳодда муҳандислик мактаблари ташкини қилиниши, янги замон муҳандисларни тайёрлаш тизими яратилиши ҳақида сўз юритган ёди. Videoselektor йигилиши ана шу концептуал мақсад-чиқарни юйидаги ҳал қилувчи қадам бўлди.

► Давоми 2-бетда

Нуқтаи назар

ЖСТГА АЪЗО БЎЛИШ НИМА УЧУН МУХИМ?

У фақат иқтисодий юксалиш эмас, тинчликни мустаҳкамlovchi тузилма ҳамdir

Жаҳон савдо ташкилоти — молиявий идора. Унинг фаoliyati ушбу йўналишга ихтисослашган. Шу боис, унга тинчлик ва барқарорликни мустаҳкамlovchi тузилма, дея нисбат берилса, кўпчилик дарорв тушунмаслиги мумкин. Бинобарин, мазкур ташкилот ҳалқаро доирада тинчликка қулаш шароитлар яратади. Тарихда савдо баҳсларининг урушга айлануб кетиши билан боғлиқ кўплаҳ мисоллар мавжуд. Чунончи, 1930 йилда мамлакатлар ўзаро рақобат муносабатларидан келиб чиқиб, бир-бирининг олдига турли савдо тўсикларини кўя бошлаганди. Натижада ушбу вазият бора-бора тант ҳолатга чиқиб, йиккинчи жаҳон урушига эшик очиб беради.

► Давоми 4-бетда

Миллий тикланишдан — миллий юксалиш сари

ЎЗБЕКИСТОН

Таҳлил ва таққос

ҲУҚУҚИЙ ТАФАККУР ВА ТАРФИБОТ

Инсон яралганида фақат ахлоқ қоидалари бор эди. Одамлар ўртасидаги муносабатлар ривожлангани сари қонунларга эҳтиёж сезилди. Қонунлар темир интизомин таъминлаб, жамият мувозанатини сақловчи асосий воситага айланди. Ҳуқуқий жамиятнинг тараққиёт эса шахс, фикр ва мулк даҳлизлиги каби бир қанча омиллар боғлиқ ҳолда ўсиб боради. Шу боис, инсоният доим ҳуқуқий тенглиникнинг энг мукаммал шаклига интилади. Айни вақтда дунё тараққий этиши баробарида ҳуқуққа муносабат, унинг кўлами ва қамрови ҳам ўзгаради. Шунинг учун ҳам соҳа вақти-вақти билан ислоҳотга, ўзгаришларга эҳтиёж сезади.

янада ошириш ҳамда ихчам бошқарув тизимини шакллантириш тўғрисида”-ги фармони соҳадаги янгиланишларининг навбатдаги босқичини бошлаб беришга замин яратади.

► Давоми 3-бетда

Бугуннинг гапи

ИНСОН КАПИТАЛИ – ТАРАҚҚИЁТНИ БЕЛГИЛОВЧИ РЕСУРС

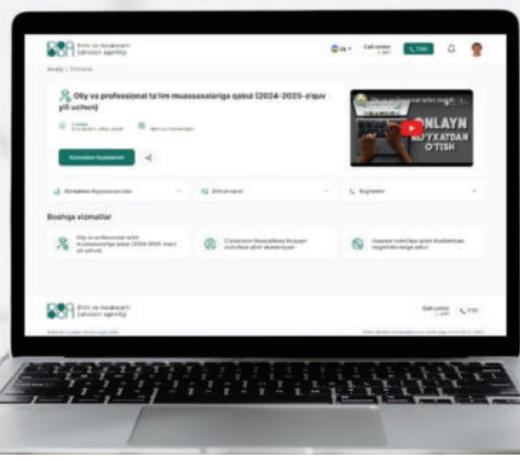
Бугун давлатларнинг ривожланиши ҳам, аҳоли фаровонлиги ҳам инсон капитали — шахсларнинг билим, кўнким ва салоҳиятига бевосита боғлиқ. Бошқача айтганда, инсон капитали — тараққиётни белгиловчи ресурс. Ҳудди шундай қонуният давлат хизматидаги ҳам амал қиласди. Давлат хизматчиликнинг билимли, малакаси ва кўнкимаси қанча юқори бўлса, бошқарув самарадорлиги ҳам шунча баланд бўлади.

Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги номидаги ҳам “rivожлантириш” сўзи бешиз ишилтилмаган. Негаки уйси, юқаслини, бир сифатдан янги сифатга ўтиши, тараққиётни назарда тутади. Демак, давлат хизмати ривожланиши учун, аввало, давлат хизматчилари ривожланши керак. Бу эса, ўз нафабатида, уларнинг касбий малакасини ошириши таъозу этади. Шу маънода, етук қадрлар тайёрлаш, жой-жойига кўйиш, узлуксиз малакасини ошириши давлатимиз сиёсатининг мухим йўналишларидан.

Давлат фуқаролик хизмати инсон ресурсларини ривожлантириш ҳамда қадрлар салоҳиятини кучайтириша давлат фуқаролик хизматчиларининг бошқарув профессионализми ва компетенцияларини узлуксиз ошириб бориш, ўзгаришув шароитда самарали қарорлар қабул қилишига қўдир кадрларнинг янги авlodини тарбиялашни талаб этади.

► Давоми 2-бетда

ҚАБУЛ-2024: Бу йил қандай ўзгаришлар кутилмоқда?

5

Нуқтаи назар

ЖСТга Аъзо бўлиш нима учун муҳим?

У фақат иқтисодий юксалиш эмас, тинчликни мустаҳкамловчи тузилма ҳамdir

Миродил БАРАТОВ,
Давлат ва ҳуққу институти
бўлим бошлиги, юридик фанлар
доктори, профессор,
Бори АКРАМХЎЖАЕВ,
институт катта шимий ходими,
юридик фанлар номзоди, доцент

► Бошланиши 1-бетда

Иккинчи жаҳон урушидан сўнг савдо соҳасида юзага келган иккى ҳодиса урушдан аввалин даврдаги тангликтан холос қилди. Европада кўмир ва темир рудаси қазиб олиш ҳамда пўлат ишлаб чиқариш соҳасида ҳалқаро ҳамкорлик ришталари ривож топди. Глобал дарражада эса тарифлар ва савдо бўйича бош битим (GATT) тузилди. Манбалярда қайд этилганидек, иккита йўналиши музвафакиятни ривожланди ва ҳозирги даврга келиб, сезиларни дарражада кенгайди. Биринчиси, Европа Иттифоқи юзага келган бўлса, иккинчиси, Жаҳон савдо ташкилоти (ЖСТ) қарор топди.

ЖСТ эркин савдо принципларига ишонч юзага келиши ва мустаҳкамлашишида ниҳоятда муҳим роль ўйнайди. Бунда, айниқса, музокараларда консенсус асосида битим тузилиши ва унинг қоидаларига сўзсиз риоғ килиш ҳамда баҳарини талаф қилиш катта аҳамият касб этади.

Муаммоларга конструктив ечим

Савдо маҳсулотлари ҳажми, турни кенгайши ҳамда мамлакатлар ва компанияларнинг сони тобора ортиг бориши билан савдоша иштирок этиувчилар ўртасида баҳс, яъни рақобат юзага келиши табиий ҳол. ЖСТ тизими бундай баҳсларни тинчлик ва конструктив нўл билан ҳал қилишида ёрдам беради. Баҳсада иштирок этиувчи тарафдарлар шартномалар асосида ҳаракат қиласди. Аммо либераллаштириш жараёнлари ва савдо ҳажми кенгайиб боришининг бошқа тарафи ҳам мавжуд. Яъни баҳс ҳолати ўзибўларчилик ўзанига ўтса, жиддий зиддиятларни келтириб чиқариши мумкин. Амалиётда ҳалқаро савдо соҳасида тарандиги тобора жиддийлашувдан кошиб кутилиш мумкин. Бу борада турни ҳалқаро ташкилотлар, хусусан, ЖСТ тартибга соловчи сифатида майдонга чиқади.

Баҳслашуччи тарафлар ЖСТга муроҷаат этадига ташкилот уларнинг ёзгиборини қоидаларга риоғ қилиши талабларига қаратади. Баҳс бўйича қарор қабул қилинганидан сўнг томонлар шунга монанд ҳаракат қиласди. Ташкилот қоидаларининг қайта кўриб чиқилиши ва янгиларини қабул қилиши ташаббусини ҳам илгари суринши мумкин. Асосийин, шу сабаб томонлар бир-бирларига асли уруш ёълон қилимайди.

Савдо либераллашуви

ЖСТ барча мамлакатларни тенглештириш талабидан узоқда. Аммо тенглиқдаги айрим нюансларни бир маромга келтириши мумкин. Бу борада кичик мамлакатлар учун ўз мағнафатларини ҳимоялашади янада кенгимониятлар яратиб беради.

Ташкилот қарорлари, асосан, консенсус асосида қабул қилинади. Баҳслашуччи айтганда, ЖСТ шартномалари барча мамлакатлар томонидан келишилган ҳолда қабул қилинган ва давлатлар парламентлари томонидан ратификация қилинган. Шу боис, шартномалар барча аъзоларга тенг равишда тарқалади. Ҳам бой, ҳам унчалик бой бўлмаган мамлакатлар ўз имкониятидан тенг ҳуқуқни фойдаланиш ваколатига эга бўлади.

Дискриминациядан холи қилиш принципи ЖСТ шартномаларида қайд этилган муҳим жиҳатлардан бири. Бу бутун савдо тартибини соддалаштиради. Бундай келишилган қоидалар ҳокимиятларга савдо сиёсатининг қайси йўналишини танлаши учун аниқ тасаввур беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Ҳаммамиз истемолчимиз, шунга мувофиқ, озиқ-овқат ва кийим, зарурат учун маҳсулот ва жиҳозлар учун тегиси нахр асосида ҳаражат қиласди. Бу ҳаракатларни тўлиқ савдо сиёсатига болгилди. Мамлумотлар кўра, бой мамлакатлар ва уларнинг истемолчилари қишилк ҳўжалигини кўллаб-куватлашга йилига 350 миллиард доллар атрофиди ҳаражат қиласди.

ЖСТнинг глобал тизими савдошадаги тўсиқларни музокаралар ўтказиши йўли билан пасайтиради. Натижада ишлаб чиқаришади чиқишида ҳаражатларни танлаши учун аниқ тасаввур беради.

Ҳаммамиз истемолчимиз, шунга мувофиқ, озиқ-овқат ва кийим, зарурат учун маҳсулот ва жиҳозлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳасида учдан бир даражага пасайши жаҳон иқтисодиётининг 613 миллиард доллар ўшишига кўмак беради.

Савдо либераллашуви фикрича, савдо тўсиқларининг қишилк ҳўжалиги, ишлаб чиқариш ва хизматлар соҳас

Махмуд Кошгариининг буюк мероси

“Девону лугатит-турк”нинг 950 йиллиги

XI асрда яшаб ўтган улуг тилшунос Махмуд Кошгари (Махмуд бин-ал-Хусайн бин-Мухаммад ал-Кошгари) қаламига мансуб “Турк сўзлари девони” (“Девону лугатит-турк”) асари туркий тилшуносликнинг бизга маълум бўлган илк ийрик, шу билан бирга, тенги йўқ ёдгорлигидир. Унда туркий сўзлар муайян изчиллика, қоидаси билан келтиргани учун девон деб аталган.

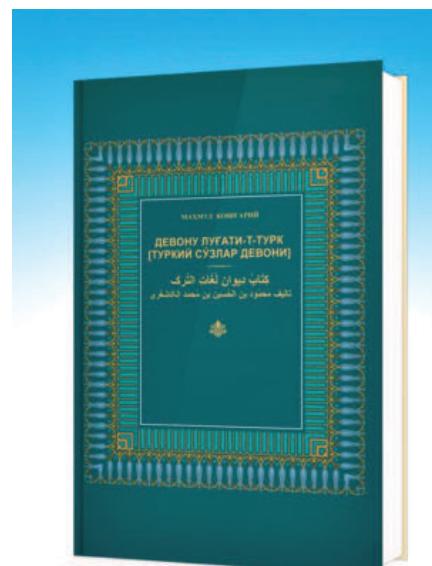

Қосимжон СОДИҚОВ,
филология фанлари доктори,
профессор

Ушбу асари билан олим туркий лексикография илмининг тамал тошини кўйиб, ушбу соҳани юқори боқсичга олиб чиқди. Қолаверса, Махмуд Кошгари туркий тилшунослик ривожигигина эмас, Шарқ тилшунослиги, лугатшунослигига ҳам улкан хисса кўйшган олимларидан.

Асар туркий тилшуносликнинг ийрик тарихий грамматикаси, шу билан бирга, қомусий характердаги ёдгорлик ҳамдир. Унда туркий тиллар илк бор араб тилшунослиги методологияси доирасида баён қилинган. Асарнинг иммий қиймати, муаллифнинг ютуқлари шуларнинг ўзи билан чекланмайди. Олим туркий сўзлар тузилиши, тилнинг ўзига хосликларини инобатга олиб, лугат тузишининг ўзига яраши янги бир усулини ишлаб чиқди. Шунинг билан у лугатчиликда катта каашфёй қўйди. Ютуқларидан яна бири, асарда эски туркий тилларнинг лугат боилиги этилонингвистик, лингвомаданий, кўйесий-типологик йўналишларда тадқиқ этилган.

Махмуд Кошгари туркий фонетика ва фонологиянинг ўтқир билдишон, даврийн буюк фонетистларидан эди. У араб хатини туркий тилга биринчилардан бўлиб татбик этган, араб хати асосидаги туркий ёзувнинг имло қоидаларини ишлаб чиқсан, иммий асосларини баён этган олим. Бу ёзув қоидалари асрлар оша то XX юз йиллик бошлигарида қадар ятарлари ўзгаришига беради. Ўйғур ҳарфларнинг вазифаси тагидаги ана шу изохларга қараб тушунилади.

Кошгариининг таъкидлашича, уйғур алифбосида ҳарфлар сони ўн саккизта. Муаллиф алифбода ҳарфларнинг бош шакини кўрсатиб, тагига араб ҳарфлари билан уларнинг ўқилишини (транслитерациясини) беради. Ўйғур ҳарфларнинг вазифаси тагидаги ана шу изохларга қараб тушунилади.

Илгади менинг азак,
Кўрмазин ўери тузак.
Илгадим андин узак,
Эмлагил эмди, тузак.

Ушбу шеърда кечган илгади феълининг англами — “яралади” (иг — “касал” сўзини айланган); кўрмазин — “кўрмай”; эмлагил — “даволагил”, дегани (эм — “даво”

таърифларга, бадий санъатларга дуч келамиз уларни ўқиб. Кўз ўнгимизда оддий, жўнгина кўрининг шеър ва кўшикларда сўз санъатининг теран анъаналари, сўз усталигининг асрлар оша ийққан тажриблари жамланган. Шеърларда туркий тилнинг бой ва чексиз имкониятлари ишга солинган. Махмуд Кошгари туркий сўзлар маъносини очиқлаш мақсадидан келтирган шеърий узиндиларни ҳалқ бадий тафаккурининг энг кўркли ва дилтортар, қадимги туркий лириканинг ажойиб намуналари, деса бўлади.

Ўйғур қилиб келтирилган шеърлардан бири тузак сўзининг маъноси билан боғлиқ. Махмуд Кошгари тузак сўзи икки маънода ишлатилганини таъкидлаган: биринчиси — “ов аркони, тузок”ни билдиради; унинг иккinci маъноси — “киши ўз сенекларига субоб айтадиган сўзи”. Муаллиф сўзининг ушбу маънояларини очиқлаш учун куйидаги тўртликини мисол келтириади:

(қадимги туркийда “санубар дараҳти” аргутуб атаглан): Ай эви артуч бутақ жумласи — “Ойнинг уйи, яъни турар ери санубар бутогиданд”, деган маънни англатади. Бунинг билан севикислисининг бўй-басти санубар дараҳтига унинг юзи эса тўлин кечада санубар ортида кўринаётган тўлин ойга ўхшатилмоқда. Тўлин ой гўё санубар дараҳтига кўниб тургандай шоирнинг тасаввурди. Ҳаёлга келмас, кулоқ ўзимтаган, ўта ажойиб таърифдан ажабланган шоир: “Ойнинг уйи ҳамда турар ери санубарнинг бутогидир, деб ким айтган ва (бундай чирой сифатини) қайси кулоқ ўзиттанд?”, деган хайратланмоқда. Қадимиги туркий лириканинг шоҳ сатрларидан деса бўлади ба байти.

Ёки гўзлар ташбех ишлатилган бошқа бир мисол. Лугатда юлақ деган сўз берилган, муаллифнинг таъкидлашича, у “бир қанча кичик-кичик сув ўйлари, жигла-

деса бўлади ба байти.

Махмуд Кошгари туркий мақолларни келтиради экан, айнан ўрнинларда унинг қандай вазият ва ҳолатда ишлатилиши ҳам айтбай ўтади. Масалан, ағиз, яъни “огиз” сўзининг очиқлашаси учун бундай мақол берилган: “Ағиз еса, кўз узазур”. Маъноси: “Оғиз еса, кўз узулур”. Шундан кейин эса: “Бу мақол бирорининг бир нарсаси ни еганлар унинг ҳожатини чиқаришдан тортиши мумкин эмаслигини кўрсатиш учун айтилади”, деган таъкидлар кўйди олим.

“Девону лугатит-турк” эски туркий тилнинг бой лугати ва мукаммал тузилган грамматик асаридир. Китобда ниҳоятда бой сўзлар қатлами жамланган, уларнинг маънолари ҳалқ кўшиклари, достонларнинг узиндилари, отасўзлари, иборалар, ўша давр жонли тилидан олинган мисоллар орқали очиб берилган. Айнича, асарда келтирилган шеърий тўртлики ва байтларнинг аҳамияти катта. Улар қадимиги туркий оғизаки адибёт ниҳоятда бой бўлганидан далолат беради. Лугатда берилган сўз маънояларини очиқлашада шеъриятдан мисол келтириш тарихий лексикография, аниқроғи, Махмуд Кошгариининг улуг кашфиётидир. Ҳақиқатан, лугатларда шеърий мисоллар берилганда сўзининг поэтик маъноси очиқлашада шеъриятада яхши очиқлашади.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Муҳими шундаки, “Девону лугатит-турк” ташкилчига ёзган чиройларни очиқлашади.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг таъкидларидан сакланмоқда.

Махмуд Кошгари туркий лугатчиликка, туркий тилларнинг фонетикаси ва иммий грамматикаси асос солди, тил билимининг семасиология ва кўйесий типология, лингвомаданий билимларни йўналишларни бошлаб беради. Айнан йўналишлар, тадқиқот усуллари туркий тилшуносликнинг